

1

2

3

6

7

8

1: Cvetovi navadnega češmina so zelo aromatični, zato jih obiskujejo številne žuželke. Rumeni dež se avgusta meseca spremeni v ...

2: ... rdečega, ko postane grm navadnega češmina pogrnjena miza za predstavnike ptičjega sveta.

3: Rdeči dren sameva do začetka zime. Tedaj plodovi dozoriijo in postanejo priljubljena hrana tudi šojam (*Garrulus glandarius*).

4: Panešplja zelo bogato obrodi v vseh vzgojnih oblikah in sortah. Črnoglavke in kosi so obsedeni z rdečimi kroglicami, ki jih pogosto zmanjka že v avgustu mesecu.

5: Ognjeni trn nastopa v treh osnovnih barvnih različicah: rumeni (na sliki), oranžni in rdeči. Vse so za ptice zelo priljubljena hrana, za nas ljudi pa so plodovi strupeni, zato je treba na to opozoriti zlasti majhne otroke.

6: Japonski šipek oblikuje gosto trnasto zarast, ki rabi kot odlična ograja. Cvetovi in plodovi so zelo dekorativni. Plodove bodo obiskovali ptiči in podlesek (*Muscardinus avellanarius*), iz njih pa lahko izdelamo okusno marmelado.

Pticam prijazne nasaditve

//Ivan Esenko

Ko napoči poletje, okoli vogalov naše hiše vsako leto znova neogibno prihrumijo že dobro znane težave. Pravzaprav cela družina težav, ki me za kakšen teden pritisnejo ob zid vdaje, saj sem posredni krivec v hiši zanje jaz, glavni simpatizer vsega, kar je oblečenega v perje. V tem času nastopi konflikt med mojo družino in družino črnoglavk, ki nam lahko v manj kot tednu dni v celoti oklesti grmičke rdečega ribeza, ki se sicer ves bujen šopiri vzdolž naše dvoriščne ceste. Ob vsem tem sem zgolj nemi opazovalec, saj mi je odziv črnoglavk na naš nasad rdečega ribeza logičen, po svoje pa tudi skušam razumeti ženo, ki ji še včeraj rdeči, danes pa okleščeni grmički dvignejo krvni tlak. In potem spet tista, že kar tradicionalna grožnja: »Pod nosom se obrišite za domačo marmelado! Ti in tvoje črnoglavke!« Seveda se strinjam z njo ... čeprav s figo v žepu ...

V živi meji iz navadne kaline vsako leto uspešno gnezdi parček črnoglavk (*Sylvia atricapilla*), odraščanje mladičev, ki se kasneje v družbi s starši klatijo okoli hiše pa se časovno ujema z zorenjem rdečega ribeza (*Ribes rubrum*). Tako lahko v živo spoznavam, da plodičevje dopolnjuje žuželčno hrano mladičev že v gnezdu, kasneje pa skupaj s starši obiskujejo grmovje, na katerem zori. V bližnji in širši okolici sem že pred leti poskrbel za grmovnice, pa tudi med okrasnim in uporabnim grmičevjem sem pri sajenju izbiral med takšnim, ki nas sprva razveseljuje s cvetenjem, kasneje pa se na njem šibijo veje pod težo plodov. Če so bile ob času cvetenja edini obiskovalci žuželke, ki so nabirale medicino na bujnih socvetjih gloga (*Crataegus monogyna*), navadnega češmina (*Berberis vulgaris*), brogovite (*Viburnum opulus*) in dobrovite (*V. lantana*), rdečega dreva (*Cornus sanguinea*) in trdoleske (*Euonymus europaea*), so v poznem poletju pričeli obiskovati grmovje predstavniki ptičjega sveta. Tako sem spoznal, da lahko

s smotnimi nasaditvami na vrtu dopolnimo nameščanje gnezdilnic za naše živalske sosede kot način privabljanja ptic v naš vrt. Ravno nasaditve in ponudba gnezditvenega prostora sta tista, ki nam bosta najbolj pokazala, v kakšnem okolju živimo. Ljudje prebivamo v takšnem okolju, kot smo si ga sami ustvarili! Odprte imamo vse možnosti za to, da se izkažemo in se sporazumevamo z naravo kot del nje, ne pa kot njeni regulatorji. Torej ne bomo tarnali, kako onesnaženo in degradirano je okolje, ki nas obdaja, mi pa bomo ob vsem tem zivali po naših gredicah, vrtnih tratah in sadovnjakih plastenke kemičnih pripomočkov za zatiranje nevšečnih gostov, ki zaidejo na prepovedano območje.

Ker smo v tistem delu leta, ko se mnogi spopadamo z nasaditvenimi načrti naših vrtov, in ko se odločamo, kateri grmički bodo sestavljali našo živo mejo in morda katero sadno drevo bo našlo mesto v našem nasadu, je ravno pravšnji čas, da naštejemo nekaj grmovnic, ki se ne bodo zgolj strukturno in barvno ujemale z drugimi stvarmi v našem vrtu, temveč nam bodo pomenile bistveno več. Privabile bodo množico gostov, ki bodo lahko postali celo stalni prebivalci naše okolice in za katere bi se morali sicer potruditi na izlet v gozd, da bi jih lahko srečali. Mnoge bomo lahko opazovali sezonsko, ko bodo zorele grmovnice, pri katerih pa ne bo zaznati slabe volje kot takrat, kadar zorijo rdeči ribez, josta in kosmulja.

Ena izmed zelo pogostih vrtnih nasaditev je živa meja. Posebno v urbanem okolju imajo žive meje, ki obdajajo stanovanjske in druge zgradbe, velik pomen tudi v širši okolici. Gledano skozi naše oči ima živa meja predvsem razmejevalno vlogo, ki ima ob tem še estetski učinek. Živa meja ima posebno velik pomen kot protihrupna ograja ter seveda kritje pred radovednimi pogledi z ulice ali sosedovega vrta. Vendar pa le redko kdo pomisli, da je prej naštetu le senca tistemu, kar živa meja pomeni v okolju sicer. V betonski džungli, prepredeni z asfaltiranimi cestami, po katerih se pretaka reka razbeljene pločevine, tovrstne nasaditve vsaj za silo krpajo atmosfero okoli naših domov, saj med drugim tudi vlažijo, čistijo in hladijo ozračje. S smiselnimi nasaditvami lahko celo življenje v centrih mest napravimo prijetno, na kar nas bo opozarjal živalski svet, ki ga bomo s tem privabili v našo sosesko.

Kljub temu da nas bodo nekatere živalske vrste občasno spravile tudi v slabo voljo, nam bodo kot bioindikatorji povedale, da je okolje, v katerem živimo, prijazno. Ob tej misli se bomo požvižgali na tisti grah, ki nam ga bodo na vrtu snedli vrabci in na češnje, s katerimi se bodo sladkali škorci.

Živo mejo bomo kajpada prilagodili velikosti sveta, ki obdaja naš dom. Včasih zanjo tudi prostora ni, oziroma ji ne najdemo funkcionalnega pomena. Tedaj si bomo pač privoščili le grmiček ali dva in bomo ob njej lahko spoznavali, da nasad, čeprav skromen, ne pomeni strel v prazno, saj ga bodo skozi celo leto obiskovali ptiči. Spomladi kot gnezdilci, jeseni bodo v njem stikali za zreliimi plodovi, pozimi pa se bodo pred napadom skobca v kritje grmovnic zatekli gostje ptičje krmilnice. V bližini ptičje krmilnice bi praviloma moral vedno biti grm ali kar najbolj živa meja. Žive meje razlikujemo po načinu vzgoje na oblikovane in proste. Pri prvih krotimo rast in jih oblikujemo z rezjo, medtem ko proste žive meje strižemo samo občasno, in sicer tedaj, ko se preveč razbohotijo.

Oblikovane žive meje ptičem le redko pomenijo kaj več kot kritje pred plenilci, saj jim pogosto striženje onemogoča gnezdenje, oziroma s tem opravičimo mnogo ptičjih gnezd. V nekaterih zahodnih državah je striženje živih mej v mestih v času gnezdenja ptic prepovedano z zakonom, nam pa naj bo ta podatek v opozorilo oziroma v potrditev, da tedaj žive meje nekoliko prepustimo samim sebi. Žive meje bomo strigli spomladi, preden se grmovnice olistajo, nadaljevali pa bomo šele konec julija. V mestih so najbolj pogosti gnezdilci živih mej kosi in črnoglavke.

Povsem drugače pa je s prosto živo mejo, v kateri se življenjski prostor živalim še najbolj približa tistemu, kakršnega ponuja gozdni rob. Spoznali bomo, da je tudi največ grmovnic, primernih za tovrstne nasaditve, ravno predstavnic gozdnega roba, zato velja omeniti, da naj bo tudi v primeru, če se bomo odločili samo za osamljen grm, izbran med avtohtonimi grmovnicami. Glavna težava, ki marsikoga odvrne od tega, da bi ogradil del svojega sveta s prosto živo mejo, je ta, da je prostorsko potratna. Ljudem, vajenih pravilnih oblik, bo delovala prosta živa

meja kot neurejena pričeška. In seveda obstaja še tisti znani dejavnik: le kaj bodo porekli ljudje, če meja ne bo skrbno in vzorno postrižena? Vsekakor pa bo prišel prav grm ali dva, da z njim prikrijemo kompostnik, ali kontejner s smetmi, in še bi se našlo kaj takšnega, kar bi raje skrili pred zvedavimi pogledi.

Samorodne sorte vinske trte ne potrebujejo nobene nege. Tako se že leta spoznavam z izabelo, ki pleza po eni naših smrek. Dosegla je višino petnajst metrov in nadela smreki svetlo zelen predpasnik. Zelo je rodovitna in kar neobičajno je opazovati kose, črnoglavke, šoje in grivarja, ko obirajo temne jagode - na smreki! V desetih letih sem trti samo na začetku namenil nekaj lopat gnoja, od takrat naprej skrbi sama za sebe in vsako leto zelo obrodí. Takšne in podobne ideje se nam obetajo vsepovsod, samo domišljiji dajmo prosto pot. Poizkusite! S takšnimi potezami vsaj nekoliko zgladimo ostrino grehov, ki smo jih naravi prizadejali mi, ljudje.

Nekaj grmovnic, najbolj primernih za vrtno nasaditev:

- navadni češmin (*Berberis vulgaris*)
- rdeči dren (*Cornus sanguinea*)
- panešplja (*Cotoneaster sp.*)
- ognjeni trn (*Pyracantha coccinea*)
- japonski šipek (*Rosa rugosa*)
- tisa (*Taxus baccata*)
- bodika (*Ilex aquifolium*)
- navadna kalina (*Ligustrum vulgare*)
- brogovita (*Viburnum opulus*)

Med vsemi je morda ptičem najbolj vabeč črni bezeg (*Sambucus nigra*), ki se po velikosti in obliki obotavlja med grmom in drevesom. Privablja daleč največ vrst ptic, med katerimi je treba omeniti predvsem grivarja (*Columba palumbus*), seveda pa je njegova gostoljubnost kratkega veka, saj je do nastopa jeseni navadno že obran do konca. Tam, kjer črne jagode visijo z bezgovega grma še v jeseni, pa se lahko vprašate, zakaj grm ni bil deležen obiska pernatih gostov. Plodovi navadne kaline postanejo ptičem zanimivi šele v poznem zimskem času. Tako je narava poskrbela, da je živalim hrana na voljo vse leto. ●

7: Pri tisi je pomembna izbira: za ptice je zanimivo samo žensko drevo, rastlina je namreč dvodomna. Tudi pri tej rastlini velja omeniti, da je strupena za ljudi, sicer pa bo s plodovi privabljala ptiče in jim dajala varno zavetje tudi v trdi zimi, saj je zimzelena.

8: Bodika je lahko na vrtu samostojna, manj pa kot nasajena v živi meji.

9: Navadna kalina je najbolj znana grmovnica iz živih mej pri nas. Ker dobro prenaša striženje, je ob mejah iz pušpana (*Buxus sempervirens*) tista, ki je največkrat deležna vrtnarskih škarij. Če ste pri striženju malce manj dosledni in izpustite eno striženje ali dve, bo meja pozimi s svojimi plodovi gostila ptiče.

10: Brogovita je bujne rasti, zato je primerna izključno za proste žive meje. Že avgusta meseca njeni plodovi pordečijo, malce kasneje pa še listi, zato jo prištevamo tudi med rastline z visoko dekorativno vrednostjo.

vse foto: Ivan Esenko